

שבת הראי"ה

פנינים מתורתו של הצדיק והחסיד, מרא דארעא דישראל, שר התורה ורועה ישראל

רבי אברהם יצחק הכהן קוק זצ"ל

ראש

השנה

גליון מספר 92

יוצא לאור ע"י ארגון 'אורי האורות' להפצת תורת הגה"צ הראי"ה קוק זיע"א ♦ שאלות ותגובות ניתן לשלוח לכתובת: רח' הרב צבי יהודה 6 דירה 3 בת- ים, או בדוא"ל: reiyaa@gmail.com ♦ או להתקשר למספר: 0546573528 ♦ תרומות ניתן להפקיד בבנק הדואר חשבון מס' 20778885 ♦ ניתן לקרוא את העלון גם באתר: www.yeshiva.org.il ♦ ניתן לקבל את העלון במייל מדי שבוע

עלון מיוחד לכבוד ראש השנה

אורות המועד

בכל השנה אור ד' מאיר לפניהם, להורות להם דרך החיים והטוב – ד' באור פניך יהלכון" [מין הראי"ה, 'עולת ראי'ה', ח"ב עמ' שכת].

"אבינו מלכנו החזירנו בתשובה שלמה לפניך". מאי משמע תשובה שלמה? זאת אנו למדים מהבקשה הסמוכה "שלה רפואה שלמה לחולי עמך", ברוב המקרים המחלה היא סימפטום של מצב לא תקין של הגוף כולו, ואם הריפוי יתרכז רק בגילוי החיצוני של המחלה, תהיה זו פעולה לא גמורה, לא שלמה. רק אם יתחקה הרופא אל שרשי המחלה, ויגיש לחולה אמצעי ריפוי מקיפים, אז יזכה החולה לרפואה שלמה. והוא הדין תשובה שלמה – לא תשובה חלקית, קטועה, המתייחסת לחטא המוגדר והמסויים. אלא מבקשים אנו שהקב"ה יחזירנו בתשובה שלמה, תשובה המגיעה עד לסיבות החטא ושוורשי, תשובה המחזירה את האדם לשלמותו [מין הראי"ה, מובא ב'מועדי הראי"ה', עמ' ס].

"מן המיצר קראתי י-ה, ענני במרחב י-ה" [תהילים קיח, ד]. השופר פיו צר והוא הולך ומתרחב. דרך התשובה – שהשופר רומז עליה לפי דברי הרמב"ם ז"ל – היא תשובת הפרט ואחר כך תשובת הכלל. הראשונה הקדמה לשניה. התשובה של חודש אלול היא הקדמה לתשובה של ראש השנה. באלול אנו עוסקים בתשובה הפרטית, אולם בראש השנה אנו מתרוממים למדרגת חפץ התשובה לא רק של העם כולו "אמרנו לפני מלכויות כדי שתמליכוני עליכם" [ר"ה טז], אלא של כל העולם כולו – "מלוך על כל העולם כולו בכבודך" [מין הראי"ה, מובא ב'מועדי הראי"ה', עמ' ס].

"אשרי העם יודעי תרועה" – שידועים ומכירים את כח התשובה, הבא על ידי סגולת התרועה, המתגלה בימי רצון אלה, לתיקון הלב בתשובה, ועל ידי ידיעתם והכרתם זו הם ממשיכים אותה גם אחרי שעברה מלפני עיניהם, וגם

אורות הראי"ה

"מתנגד שנהפך למעריץ"

קשריו של הגאון ר' נחמן שלמה גרינשפאן זצ"ל עם מרן הראי"ה זיע"א (ח"ב)

הקנאים לרבנים מסויימים בחו"ל, בבקשה לדון את הספר 'אורות' כדין סופרי קוסמים, שחייבים שריפה. במקומות מסויימים, וביחוד בפולין, בה לא ידעו ולא הכירו את הראי"ה, נודעו הרבנים מהחבורת שציירה את הראי"ה בצורה כזו. כאשר נודע בירושלים מהרעש בין רבני פולין, שלח הגרי"מ חרל"פ שני מכתבים ארוכים להרגיע את רוחם, וגילה בהם את פרצופם האמיתי של בעלי החבורת.

פרשה זו מתוארת בפירוט בספר 'בתוך החומות', לרב מנחם מנדל פרוש זצ"ל, ושם מובאים מכתבי הגרי"מ חרל"פ זיע"א, בהם הוא זועק על חוסר הצדק המשוע, ופזיזותם הנמהרה של כותבי הפלסטר:

"אני הצעיר מעולם הייתי מתאבק בעפר רגלי חכמים, ומורא כל ת"ח עלי מאוד, בכך אני שואל בפחד גם על ת"ח דעיר קדשנו החתומים ב'קול שופר', מדוע לא פנו עצמם ישר למרן שליט"א, לשאל ממנו קושיותיהם? [...] ואחדים מהצעירים המרקדים הדפיסו את מכתבם של הרבנים בלי ידיעתם כלל, שלא היו מרהיבים להדפיס גדול או קטנה בלי הודעה למרן שליט"א, אבל העזי פנים הצעירים יודעים כי אם יבואו הרבנים הגאונים הזקנים בשאלה למרן שליט"א יש לאל ידו להסביר להם שלא יקשה להם מאומה, ואז יפסידו לגמרי [...] על כן הקדימו להדפיס בלי ידיעת הרבנים. [...] מרן שליט"א ואני הצעיר כשנודע לנו הפצתו של ה'קול שופר' קבלנו באהבה את הייסורים, וחשבנו לנכון כי כל ישר לב יכיר וידע את זיופו מתוכו, [...] איד לא שאלו אותנו

כשבוע שעבר עסקנו בדמותו של הגאון ר' נחמן שלמה גרינשפאן זצ"ל, ראש ישיבת 'עץ חיים' בלונדון, שהיה מגדולי הדור הקודם. סיפרנו על קשריו עם גאוני הדור – הרידב"ז, ר' חיים מברסק וכו'. גם סיפרנו על השגותיו החריפות על הראי"ה קוק, בפולמוס השמיטה, ועל המהפך שעבר בעקבות פגישתו הראשונה עם הראי"ה, שמאז והלאה הפך להיות חסידו הנלהב.

ספר אורות – קודש קדשים

כשהוציא מרן הראי"ה את ספרו 'אורות', אותו כתב ברוח קדשו הנשגב, התקבל הספר בברכה ובשמחה אצל ציבור החרדים שהסתופפו בצילו של הרב. אך הקנאים, קצרי הדעת ורעי הלבב, שביקשו עילה להילחם בקודש ד' מרן הראי"ה זיע"א, החליטו לנצל את העניין לפגוע בו. לשם כך הם כתבו חוברת פלסטר בשם 'קול שופר', ובו הובאו בצורה מקוטעת ומסורסת משפטים מתוך ספר 'אורות', וכן דברי התנגדות לספר, ושלחו זאת למספר רבנים קנאים ע"מ שיוסיפו את חתימתם על חוברת זו. שנים מרבני ירושלים, הרב זוננפלד והרב דיסקין, שהיו עד אז בידידות עם מרן הראי"ה, צירפו את חתימתם לנוסח הראשוני (שהיה מתוך יחסית) שקבלו מאת הקנאים. אח"כ הוסיפו הקנאים לחוברת דברי חיווף וגיידוף נגד הראי"ה, ככל שעלה בדמיון רוחם.

את החוברת, עם חתימות הרבנים ודברי הגידוף, שלחו את

הגרנ"ש גרינשפאן זצ"ל

העלון מוקדש לרפואת הרב מרדכי צמח בן מזל

כלל, וכי מעבר לים אנו יושבים שאינם מוצאים אותנו! וכי חשודים אנו לסרב להשיב להם? ובטח יכיר כל בן דעה כי כל זה לא נברא כ"א לשם המחלוקת".

ואכן, היו אנשים כאלה אשר הדברים הנשגבים היו למעלה מהשגתם, ובקשו להבין דעת קדושים ולקבל הסבר לדברים. כך למשל רבי יצחק אייזיק בן טובים זצ"ל, חובב ציון ותיק, אשר ליווה את הגר"ש מוהליבר זצ"ל בבקורו בארץ בשנת תר"ן וזכה אחר כך לעלות ולהשתקע בארץ. הוא פנה אל הגר"מ חרל"פ, לקיבל תשובה ארוכה ומפורטת, הנקראת בשם 'טובים מאורות', קונטרס עמוק ונשגב שנכתב באלול תר"פ ונדפס בשנת תרפ"א (הופיע מחדש ב'מי מרום' – מעייני הישועה, ירושלים תשל"ז).

מכתב הקנאים מגיע לגר"ח דייכעס זצ"ל

גם אל העיר לידעז, בה התגורר הרב גרינשפאן, הגיעו מכתבם של הקנאים. המכתב היה ממוען אל רבה של העיר – הגאון ר' ישראל חיים דייכעס זצ"ל, שהיה מגדולי הדור באותה תקופה. הקנאים ביקשו להפיל גם אותו ברשתם, וציפו כי הוא יענה לבקשתם: החרמת ספרו של הראי"ה.

מה שהקנאים לא ידעו, זה שהגר"ח דייכעס הינו חסיד נלהב של הראי"ה... קשרי ידידות והערכה מיוחדים במינם, היו בינו לבין הראי"ה. כך לדוגמא, בפתחו של אחד מספריו הרבים של הגר"ח דייכעס, מובאת הסכמה מרגשת של הראי"ה, אותו מכנה הרב דייכעס: "ידיד נפשי הגאון הגדול האמיתי, תפארת ישראל, אוצר תורה יראה ותבונה, חוקר ומקובל, כקש"ת מו"ה אברהם יצחק הכהן קוק שליט"א, רב הכולל בעה"ק ירושלים תובב"א" [עוד על קשריו עם הראי"ה, ראה במסגרת בעמוד הבא]. בתור ידיד נאמן של מרן הראי"ה, לא היה סיכוי שהגר"ח דייכעס יפול ברשתם של הקנאים. אדרבא, הוא הודיע ממצעו המגונים, ומחה על כך בחריפות.

זעזוע ממעשי הקנאים

גם הרב גרינשפאן, בראותו את כתב הפלסתר של הקנאים, לא התפתה לחשוב כי מדובר במחלוקת לשם שמים, או בהתנגדות עניינית לתורת הרב קוק (כפי שניסו להציג זאת הקנאים ואף ההיסטוריונים שמחוגניהם). "טעות נכזבה היא לדמות שהמחלוקת תלויה באמת באותם האמתלאות והנימוקים", כתב הגר"מ חרל"פ באותם ימים, וכך תפס הרב גרינשפאן. הוא הבין כי מדובר בסך הכול במסע השמצות בניצוחם של הקנאים, שבעוה"ר נלכדו בו גם מעט מזקני הדור. וכך הוא מתאר את המציאות המרה במכתבו לעורך העתון 'הדרך', כשמבעד למילים זועק הכתב הגדול על חילול כבודו של הרב, ועל העלמת האמת:

"[...] מתנפלים בפרהסיא כנגד איש המופת (הראי"ה) [...] שרכש לו מעריצים לאלפים בכל שדרות העם במשך שבתו במדינתנו. גם המתבטים הבאים מירושלים לעתון הדרך, הרגשנו הרבה פעמים נטיה בלתי סרה להמעטת דמותו של הרב הגדול הנ"ל. ובימים האחרונים קיבל ידידי הרב דייכעס שליט"א מכתב מירושלים חתום בידי הרב דיסקין והרב זאנענפעלד אשר בו מבקשים את הרב דייכעס להמנות עמם להחליט לרונן את ספר "אורות" לשרפה "כספרי קוסמים" חלילה. מעולם לא ראיתי כתב פלסתר כזה. הדבר הזה הרעיש את כל עירנו. הרב דייכעס החליט לצאת במצוה נמרצה כנגד התנפלות מגונה כזו, אבל בינתים חלה. (בפ"ש כי הוטב מחוזה). על החכם יעבץ, והוא חושב את עצמו כתלמיד הרב קוק נ"י, [...] סילק את ידיו מרעיון האגודה (אגודת ישראל) כל זמן שלא יוכר שנוי לטובה בהתייחסות האגודה למעלת הרב קוק שליט"א. בהיות כי רעיון האגודה חביב עלי מאד, הנה נעתרתי לבקשת ידידי הנ"ל לערוך מכתב אל כת"ר ולהודיעו שורש העניין ולבקשו שיואל בטובו למען השלום לתת מקום בעתון הדרך למאמרי: "לבקורת הספר אורות". לדעתי חובה על ראשי האגודה בכל אתר ואתר להשתדל לבוא לידי הסכמה עם כל ההסתדרויות האורתודוקסיות, כדי לעבוד יחד לטובת עמנו על יסוד התורה, למנע מן כל מחלוקת באיזה תמונה שהיא, והאמת והשלום יהיו נר לדרך, וסוף סוף יעמוד על ההכרה הברורה, שרעיון האגודה, הוא הרעיון האמיתי, המקורי, שבכוחו לאגד את עמנו באגודה חזקה למטרת קיומו החומרי והמוסרי. אבקש את כת"ר, באם לא ימצא לנכון להדפיס את המאמר, יואיל בטובו להשיב אותו אלי [...] חותם בד"ש וברגשי כבוד נחמן שלמה גרינשפאן ר"מ דפה ליעדז".

(את המאמר הנ"ל 'לבקורת הספר אורות' שכתב הרב גרינשפאן, נביא בעז"ה בשבוע הבא).

הרב גרינשפאן לא הסתפק במכתבו זה, ושלה מכתב בהול אל מרן הראי"ה, בו הוא מתאונן על חוצפת הקנאים, ומבקש הסבר למצב הנורא שבירושלים. בנבורת רוחו, מתאר הראי"ה לרב גרינשפאן בצורה מדוייקת את סיבות קנאותם של מחחריו הריב, ואת המציאות הכאוה שבירושלים:

"ירושלים, ת"י, [חשוון] תרפ"א.

לכבוד ידי"נ הרב הגאון אוצר תו"י וחכמה, מוהרנ"ש גרינשפאן שליט"א ר"מ בק' לידז צ"ו וכא"ל שו"ר.

אחרי אשר באחור זמן כתבתי לכת"ר את מכתבי יום אמש, הגיעני מכתבו היקר, ע"ד כתב הפלסתר אשר הוציאו נגדי ונגד ידי"נ הרב הגאון הצדיק, ר"י משה

חרל"פ שליט"א שהוא אחד השרידים אשר ה' קורא בדורנו. והנה כל הענין הוא בא מתוך קנאה בכבוד והשפעה אשר חנני ה', כי הרב דיסקין רצה בהתנגדות של הרבנות פעה"ק, ומשרתיו ועושי רצונו עסקו בזה, ולא עלתה בידם מפני המיאון של הצבור בכללו. ואנכי מפני כך עכבתי כמה חדשים ולא קבלתי את הכת"ר [כתב רבנות], שחששתי לכבודו, ביחוד מפני זקנותו המופלגה, וכבוד אביו הגאון מבריסק זצ"ל. אבל כאשר גם אחרי שלא קבלתי את הכתב הוסיף להתעבר בקנאה, כי יודע הוא שאין מעלה ומוריד כלל ענין קבלת הכת"ר, כי עקר הדבר הוא פה האמון וההשפעה על הקהל, ע"כ יחפשו תואנות, נעתרתי לקבל, ונתחברו קצת אנשים להתפלג בפ"ע, וספח עמו את הרב זוננפלד שהיו בתחילה במחלוקת זה על זה, ויסדו להם ב"ד מיוחד, וקורין אותו בשקר "ב"ד לכל מקהלות אשכנזים", ואין לו השפעה וערך כלל באופן כללי, ואנכי חנני ב"ה מהנעלבים ואינם עולבים, ואין דבריהם עושים עלי שום רושם ולא ע"ד הקהל ות"ח ויראים אמתיים. ומשהדפיסו פה הרבנים ובתי הדינים וראשי המוסדות מחאה ע"ז הוא ג"כ נגד רצוני, רק לא אוכל לעצור את חפץ הציבור החושבים שכבודי הוא כבודם, והם בעצמם פה מתכחשים ואומרים שאינם יודעים מכל זה, ובטעות בא הדבר מצדם ובכ"י הנם עושים את מעשיהם במחשכים. אבל כל מה שאני מצטער מזה הוא רק מפני כבוד ירושלים וכבוד התורה שמתחלל ע"י מעשיהם, אבל בעצם הענין, לא בפנים ולא בחוץ, נכרת השפעתם. ואדרבא חותם מוכיח כי על כזב ומרמה מיסדים הם את התנגדותם, הבאה מתוך קנאה של תחרות של כבוד המדומה, וה' יטהר לבנו להעשות אגודה אחת, לעבדו באמת בהר קדשו סלה, כל ישראל חברים, ונזכה לראות ביועוד בית מקדשנו וברוממות קרן עם ה' גוי קדוש על אדמת קדשו בב"א, כהנ"ר וכו', הק' אברהם יצחק ה"ק" [אגרות הראי"ה ח"ד אגרת א'טן].

במקביל למכתב זה, שולח הראי"ה מכתב לבנו יחידו הרצי"ה, ובו הוא כותב בקצרה על דבר האירועים בירושלים, ומרגיע אותו כי הקנאים לא הצליחו בניסיונם להשתיק את אמתה של תורה:

"ב"ה יום א' לחדש מרחשון תרפ"א.
בני מחמדי שליט"א,

[...] ימי החגים עברו עלינו ב"ה כשורה, רק שהציבור ה' תוסס מפני הנבלה של הפמפלט [חוברת], קול השופר של מחרחרי הריב, שהקנים נתאדקו בהם כ"כ. אבל ת"ל לא פעלה כל השתדלותם, להצר את הצעדים של דרך הקודש שאנו הולכים בה, בתמימות לבב וברעיון טהור, כ"א להרחיבם בע"ה".

כיצד הגיב מרן הראי"ה

על התנגדות הקנאים לספר 'אורות'?

"על דבר הרוגנים בענין 'אורות' אין לשים לב, ככה הוא הדרך של אנשים הרגילים שלא לעיין בהלכות דעות, שמתרגזים נגד כל ביאור והארה שנראה להם כחדשה. אף על פי שבאמת יסוד הדברים עתיקים הם וממקור הקודש הם יוצאים, וגדולים וטובים ממני בכמה דורות נצטערו בצער זה. לי די שהישרים המבינים, שיראת שמים אמיתית היא אוצר, הם יתבסמו בדברים שאני חושב לתועלת כללית וטובה ורחנית גדולה לפרסמם לפעמים.

לכאור את המקורות אין תועלת, על פי רוב אין המקורות מבארים להדיא את המחשבה שלי, אלא הם מראים על זה אחרי התבוננות והרגשה עמוקה. ואלה הנוגנים, או אפילו תמימי הלב שלא הורגלו ברעיונות כאלה, לא יקבלו את התוצאות גם כשיראה להם המקור שממנו הדברים נובעים.

מאוד אבקש מכבודכם, הורי היקרים, שלא יהיה לכם מכל הדברים הללו צער כל דהו, וזאת היא החובה של עבודת הקודש עבודת ד' אשר חותמו אמת, שלא לגור מכל רוגן ומעליב. ואני איני מתרעם כלל עליהם, ביחוד את התמימים מהם, שאני משתחף בצערם, אלא שאני רואה שהנני מחוייב לבאר את הדברים שיביאו תועלת כללי וכבוד לעם ד', וחיווק לתורה".

[אגרות הראי"ה אגרת א'טט].

"חושש אני שכל יסודה של התמיהה היא בנויה על איזה בסיס של קטנות ושל רוגז הלב, היונקים על פי רוב מאיזה עכירות הדעת במושגי הקודש, שכאשר הדברים מסתעפים ציכים הם לבאורים גדולים ורחבים מאד, ועל פי רוב, מהדברים שהעבודה קשה עלי לבאר את עומק המחשבה בשפה ברורה. ובפרט שאחר כל הביאורים, עקן של דברים נגם עומדים למעלה מההכרה, ונסמכים למעין השירה והאמונה העליונה, אשר הם הם סוד ישרים, יראי ד' וחושבי שמו בטהרת אמת, ובצפיית ישועה" [שם, א'עו].

"אין שום דבר מהדעות והמחשבות שלי, שאין לו מקור בכתבי הארז"ל"
[לשלושה באלול סימן מו].

התבקשו לציין, כי ספרו הנפלא של הרב גרינשפאן זצ"ל 'מלאכת מחשבת' – אינו נמכר בחנויות, אך ניתן לרכשו אצל הרב יהודה ליב האלשטוק שליט"א, במספר הבא: 0527-615-391

ניתן להשיג אצלנו את שתי החוברות הבאות:

אז נדברו יראי ד' – על קשרי הידידות וההערכה בין הגרא"מ מלצר זצ"ל למרן הראי"ה זיע"א.
עטרת צבי – על קשרי הידידות וההערכה בין הגרצ"פ פרנק זצ"ל למרן הראי"ה זיע"א.
שלחו אלינו 15 ₪ (לכתובת: רח' הרב צבי יהודה 6 דירה 3 בת ים), ואנו נשלח לכם את שתי החוברות.

השתדלותו של האדמו"ר מגור להשכין שלום – גילויים חדשים

"איני רואה שום תקוה לשלום"

בעת ביקורו של האדמו"ר מגור בעל האמרי אמת בארץ, בשנת תרפ"א, ניסה להשכין שלום בין הראי"ה ובין הקנאים. בעקבות פגישתו עם מרן הראי"ה, פרסמו הקנאים פשקווילים נוראיים נגד האדמו"ר בעצמו, שזעזעו את העולם היהודי.

הקרקע בין הראי"ה והקנאים היה חריף מאוד, והיה נדמה שאפסו הסיכויים להביא שלום בירושלים. "לבי נשבר בקרבי מפירוודי הדיעות בין החרדים", כותב ר' דב בער עפשטיין זצ"ל (בנו של 'ערוך השולחן'), "כעת נמצא פה הרבי מגור שליט"א, ורצונו לקרב השלום, ושאל גם אותי בזה, ואמרת לי כי בהתחלת הפירוד חשבתי כי עוד יש עצה לזה, והרבה עמלתי בהבאת שלום ולקרב את הרחוקים, ומסיבת השועלים לא עלתה ביד. אך עתה, במשך שנה נתרחקו מאוד, עד כי כשאיני לעצמי, איני רואה שום פתח תקוה לשלום. ואולי הוא, הרבי, מטעם "סוד ד' ליראיו" ימצא דרך השלום. אמנם חושב אני כי גם הרבי, כאשר בא כן ילך, וד' יברך את עמו בשלום וכו'" [זכר טוב, עמ' קכג].

לאחר השתדלות גדולה, הגיעו הצדדים להסכמה מסוימת בין הצדדים, עליה מספר מרן הראי"ה במכתבו לרב חיים הירשנזון זצ"ל:

"אבקש ממכבוד גאונו שליט"א שלא יצטער כלל ועיקר כל מה שכתב במכתביו על דבר מה שעבר ביני ובין הרב הצדיק מגור שיחיה. כי אמנם אולי יותר מדאי ויתרתי מפני השלום, אבל לא בעקרי דעות חס ושלום נגעו הדברים, כי אם בשאלת סגנון הלשון, שהוא אמר לי בשם אלה המעוררים, שלדעתם סגנון הלשון בקצרו באיזה מקומות מספר האורות מביא אותם לידי תרעומות, ועל זה רשמתי לו פתקא קצרה, שתכנה הוא שאם אמת הדבר שנמצאים לשונות כאלה שמביאים בקצורם צער לתמימי לב מאיזה סוג שיחיה, הנני מצטער על אשר לא בארתי יותר את

כוונתי, וגם זה היה בתנאי שמצדם של המעוררים, גם הם יפרסמו נוסח של חרטה, על אשר נתנו יד לפגום בדברי קודש ודעות שהורות האמורות בספר הנ"ל, ושאר חוברות שנתפרסמו ממני, אבל התנאי לא נתקיים, ומצדם לא נעשה שום דבר לקרב השלום. ואת ענין הפתקא שלי ניתן לפרסום, איני יודע אם כצורתו או באיזה נוסח תמציתי שמסופקני אם עמד טעמו בו" [אגרות הראי"ה אגרת א'קפד].

מה באמת היה נוסח הפשרה?

באגרת הנ"ל רומז הראי"ה כי יתכן וחלו 'תיקונים' בטיוטה עליה חתם, וכוונתו סולפה. ואכן – חששו היה מוצדק: היו קנאים שפרסמו שכביכול הראי"ה חוזר בו מתורת קודשו בספר 'אורות'. כמוכן, דבר זה לא היה ולא נברא; הראי"ה היה איש אמת שאין כדוגמתו, ולא העלה על דעתו לבטל את הדברים בספר 'אורות', אותם קיבל ברוח קודשו. גבורתו ועוז רוחו, שהיו לשם דבר, לא נכנעו בפני מספר קנאים בריזנים וצרי דעת.

הדבר המפתיע הוא, שגם בין האדמו"ר מגור ומרן הראי"ה הייתה אי הבנה בנקודה זו. במהלך הפגישה בין מרן הראי"ה וה'אמרי אמת', כתב הראי"ה מכתב בו הוא מתנצל על סגנון הדברים שבספר אורות, שראוי להסבירו יותר. למכתב זה הוסיף את תחיתת ידו הקדושה. מנגד, כתב גם ה'אמרי אמת' טיוטה-פשרה, אך בסגנון ומשמעות שונים לגמרי, וממנה מובן כביכול הראי"ה חוזר בו מדברי התורה שבספר 'אורות'. על פתקה זו הראי"ה לא חתם מעולם!

הנה לשון מכתבו של ה'אמרי אמת': "התחלתי בשלום ופעלתי אצל הרה"ג רא"ק שי' ונתן לי כתוב וחתום בתחיתת ידו לאמור, שהגם שכוונתו היה לשם שמים, עם כל זה, כאשר שמע שיש ח"ו חלול השם ומיעוט כבוד שמים ע"י לשונות שבספריו, ולזאת למען כבוד שמים הוא מבטל לשונות ודברים הללו" [ועיין עוד שו"ת 'מלכי בקודש' ח"ד עמ' 259].

במכתבו של אחד מראשי הקנאים שירדו לחייו של מרן הראי"ה ר"ל, הוא כותב לאדמו"ר מגור: "זאת זה אשר כתב (הראי"ה) בחתימת ידו לבטל הלשונות והדברים [...] אין זה רק וידוי פה לפני, אבל מעולם לא הודה שטעה, רק שלא היה צריך לפרסם זה ברבים" [אמרי אמת דארעא דישראל, ח"ב עמ' של]. אך כאמור, אין כל הגיון שהראי"ה "יחזור בו מדבריו", ומאידך ימשיך להפיץ את תורתו! ובאמת, נוסח זה של פשרה מגוחכת ומיותרת – מעולם לא יצא מעטו של מרן הראי"ה.

סיפור לא מוכר על הערכתו של הראי"ה ל'אמרי אמת'

מי שתיוון בין הראי"ה לבין ה'אמרי אמת' באותה תקופה, היה הרב מנדל לב זצ"ל, שמשו של האדמו"ר בעת שהייתו בארץ. הוא היה גם מקורב למרן הראי"ה ואף למד בחברותא עם הגרי"מ חרל"פ. העברת המכתבים בין שני גדולי עולם אלו, התבצעה דרכו.

סיפר לנו אחד מבניו (יבלחט"א) של ר' מנדל, שבאחד הימים רצה הראי"ה לכתוב מכתב לאדמו"ר בעניין הפשרה הנ"ל, וביקש מר' מנדל שינסח לו טיוטה למכתב זה. ר' מנדל עשה זאת, ובתוך הטיוטה הכניס ביטויי הערצה גדולים בייחס לאדמו"ר. אחר כך, ישבו שניהם יחד לערוך את הנוסח הסופי של המכתב, ור' מנדל הציע לראי"ה למחוק את ביטויי ההערצה שבטיוטה. הוא חשב שהראי"ה אמור לכתוב את הדברים כדעתו וכסגנונו, ושלא הביטויים המופלגים בייחס לאדמו"ר לא ישקפו את דעתו. אך הראי"ה, בהערכתו הגדולה לאדמו"ר, התעקש לשמור על הנוסח הראשון שבטיוטה, וכך היה.

(בעז"ה בקרוב נביא סיפורים נוספים על האדמו"ר מגור ומרן הראי"ה, מתוך חומרים שלא פורסמו עד כה).

ראש השנה

מועדי הראי"ה

מספר הרמ"צ נריה: "במשך שנים היה מרן הראי"ה נוהג לתקוע בעצמו בשופר. אכן באחרית ימיו היה הדבר קשה לו, והיה רק מקריא לתוקע. לפני התקיעות היה טובל במקווה טהרה. את הפסוק "מן המצר" היה קורא בהתרגשות של שברון לב, ואילו את הפסוק "שש אנוכי על אמתך" היה קורא בשמחה רבה. והיה זה מופלא לראות כיצד הפנים הרציניות שחרדת הדין נסוכה עליהם מתחילות פתאום לנהור בעליצות, והעיניים מאירות בנהירו עילאה."

סיפר רבי מרדכי אריה רבינוביץ זצ"ל, רבה של בני ברק: "ביום שנסע הגה"צ ר' מאיר אלטר זצוק"ל בנו של האדמו"ר מגור זצוק"ל מירושלים לחו"ל, סיפר לי כי היה אצל הרב הגאון מוהרא"י קוק זצ"ל לקבל ממנו ברכת פרידה, והיתה השיחה ביניהם משיטות הב"ח פסק להחמיר בספיאק דרבנן בספר תורה מפני כבוד השי"ת אף שכל מקום הדין לקולא, [...] ובאמצע השיחה היה משבח הרה"ג קוק זצ"ל דברי השפת אמת וצלה"ה שאמר הטעם שלא נתחייבו ישראל לעלות לרגל ביום טוב דראש השנה, על פי דברי חז"ל [ר"ה כו]. בשופר "כיון דלזכרון הוא ככפנים דמי", א"כ בכל מקום שהיו בני ישראל שרויין, על ידי מצוות שופר היו ככפנים, כיוון דלזכרון הוא" [קרני ראם' עמ' קצב].

ביום הראשון של ראש השנה היה הראי"ה מתפלל בבית מדרשו, עם המתפללים הקבועים, ואילו ביום השני היה בא להתפלל במנין של ישיבתו בבנין ישיבת 'עץ חיים' בשכונת מחנה יהודה.

בעל המוסף היה ר' אריה לוי זצ"ל. רבי אריה, שכל תפילתו הייתה ברגש רב, היו לו גם כמה מנגינות מיוחדות, ובאחת השיחות סיפר, שנוסח תפילתו בצרוף מנגינותיה, מסורת היא בידו מבעל התפילה שעבר לפני התיבה בישיבת וולוז'ין (שבה למד ר' אריה בתקופתו של הגאון ר' רפאל שפירא זצ"ל).

בבית מדרשו היה הראי"ה נאלץ לקצר מפני טורח הציבור, לא כן בישיבה שמעיקרם נקבעו בזה זמני תפילה ארוכים יותר, כאן היה הרב מאריך בתפילתו ובכוונותיו. ללא הגבלת קול וללא התרגשות חיצונית, היה עומד ומתפלל כשאותו השקט האצילי והשליו הפנימי המאפיינים אותו תמיד, מליים אותו גם עכשיו, אלא שפניו מרוכזים יותר ומבטו עמוק יותר, ולא פעם הרגישו הנוכחים שאע"פ שבגופו הוא עומד אתם, הרי אליבא דאמת שרוי הוא בעולמות גבוהים [מועדי הראי"ה: עמ' נט].

סיפר תלמידו הגאון ר' יצחק אריאלי זצ"ל: "בראש השנה היה מאריך בתפילת שמונה עשרה עד זמן ברכת כהנים".

בקרוב תצא לאור
חוברת חדשה העוסקת בדמותו של מרן הראי"ה
בהוצאת ארגון אור האורות
ניתן להקדיש את החוברת עבור יקיריכם
צרו עמנו קשר: 0546-573-528

העלון יוצא לאור בסיוע
'דפרי שיר' –
הדוכן שלך לספרי קודש
ומוסיקה יהודית.
סניף ראשי:
תחנה מרכזית ירושלים.
פלאמון: 0524 797380.

תרבות יהודית מקורית